

DINGDENER HEIDE BIJ WESEL

24 AUGUSTUS 2012

deelnemers: H. Inberg, L. Leusink, A. Klimkowska, A.J. de Bonte, F. Bos, T. Croese, G.J. van der Veen, W. Drok, W. Itjeshorst, en vier Duitse vrijwilligers: H. Glader (’s morgens), M. en M. Busse, I. Tannigel

Het natuurgebied Dingdener heide is onderdeel van het Naturpark Hohe Mark, dat tussen de zuidgrens van de Achterhoek en het Ruhrgebied ligt. Het ligt op het Hauptterras, hetgeen hetzelfde is als wat wij het Oostnederlands plateau noemen: tertiaire sedimenten overdekt met pleistocene rivier- en dekzanden. Het terrein ligt hemelsbreed niet meer dan 15 km ten zuiden van de landsgrens tussen Aalten en Winterswijk.

Bij het beheer van het gebied (tot. oppervlakte 1700 ha) heeft men ervoor gekozen, het gebied op te delen in vijf tijdzones. Het eerste deel wordt beheerd als middeleeuws landschap. Hier streeft men naar behoud van bos en heide en naar herstel van het Hudelandschaft (beweide boslandschap) door bosbeweiding en aanplant van eiken in weiland. Op grond van de boswet van Noordrijnland-Westfalen is een beweide bos overigens geen bos en dient gecompenseerd te worden. Het tijdperk vanaf de middeleeuwen tot de markedeling wordt gekarakteriseerd door heide. De tijdzone van de markedeling tot het einde van de eerste wereldoorlog is de periode van de bebossing met grove den en spar ten behoeve van mijnhout. De periode vanaf 1920 tot aan 1960 is de periode van de ontginning tot (kleinschalige, extensieve) landbouwgrond. De moderne tijd kenmerkt zich door intensieve landbouw, o.a. het verbouwen van snijmais voor biovergisting.

Het Dingdener Venn, dat wij als eerste bezochten, representeert de landbouwfase. Het is een nat gebied in een laagte met in de ondergrond kleilagen. De oorspronkelijke veenafzettingen zijn verdwenen en veraard. Het gebied is in 1985 als Naturschutzgebiet (370 ha) aangewezen vanwege zijn rijkdom aan vogels; 100 soorten waaronder weidevogels als wulp, grutto, Kievit, tureluur en watersnip. Daarnaast is er een grote populatie boomkikkers (Laubfrösche) aanwezig, die zich ook goed lieten zien toen de zon doorbrak.

Grote delen zijn in eigendom van de Dingdener Heide-Stiftung en van de NRW-Stiftung, maar er is nog veel privé-bezit waardoor hydrologische maatregelen niet uitvoerbaar zijn. Incidenteel kan er wel een perceel aangekocht worden, maar er is geen heldere, vastgelegde ambitie voor afronding of uitvoering van hydrologische maatregelen. Wel is agrarisch natuurbeheer mogelijk (Vertragsnaturschutz op basis van het Feuchtwiesenprogramm).

Wij bezochten het botanisch meest interessante deel. Dit betreft graslanden die ontstaan zijn door het kappen van ca. 10 ha balsempopulier en het egaliseren van de greppel/rabatstructuur van dit bos. Verder zijn daarbij diverse poelen aangelegd. Eén stuk is niet geëgaliseerd omdat daar een bijzondere vegetatie voorkwam. Dit is nu een moeras met veel draadzegge, waterdrieblad en wateraardbei. Het overige gebied wordt als grasland beheerd en ontwikkelt zich tot een gevarieerd geheel. Je vindt er vochtige kamgrasweiden, hooilanden met veldrus en tweerijige zegge, maar ook stukken met dominantie van scherpe zegge en moerassen met waterdrieblad. Overal springen moerassprinkhanen weg. Diverse soorten weidevogels zijn overigens inmiddels vrijwel of geheel verdwenen; alleen van Kievit en wulp zijn nog broedpopulaties.

In een moerassige hoek maakten wij de volgende opname.

Opp. 3x3 m ² ; hoogte kruidlaag 80 cm; bed. 100%, kruidlaag 70%, moslaag 70%.			
<i>Equisetum fluviatile</i>	2b	<i>Carex rostrata</i>	+
<i>Equisetum palustre</i>	2a	<i>Juncus effusus</i>	+
<i>Eleocharis pal.pal.</i>	2b	<i>Agrostis canina</i>	+
<i>Carex x elythroides</i>	2a	<i>Agrostis stolonifera</i>	+
<i>Juncus articulatus</i>	2m	<i>Lysimachia vulgaris</i>	+
<i>Lythrum salicaria</i>	2a	<i>Typha latifolia</i>	R
<i>Mentha aquatica</i>	2b	<i>Bidens tripartita</i>	R
<i>Ranunculus flammula</i>	1	<i>Ranunculus repens</i>	R
<i>Veronica scutellata</i>	1	<i>Drepanocladus aduncus</i>	5
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	1	<i>Calliergonella cuspidata</i>	+
<i>Galium palustre</i>	1		
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	1		
<i>Glyceria fluitans</i>	1		

Deze vegetatie is het best te karakteriseren als een kleine-zeggenmoeras.

De best ontwikkelde schraallanden worden gedomineerd door *Juncus acutiflorus* en *Carex disticha* en herbergen verder o.a. *Achillea ptarmica*, *Lotus uliginosus*, *Cirsium palustre*, en *Rhinanthus angustifolius*. Lokaal komen ook *Viola palustris*, *Dactylorhiza maculata* en *majalis* voor. Opvallend is dat men gemakkelijk soorten introduceert; zo was *Pedicularis palustris* uit het Korenburgerveen aangevoerd en deed men pogingen om de lokale populatie *Succisa pratensis* (Teufelsabbiss) door uitzaaien te vergroten.

De verschillende poelen zijn zeer interessant. Vlottende bies vormt grote drijvende matten, soms in afwisseling met drijvend fonteinkruid, soms tussen de snavelzegge door, soms in afwisseling met drijvende matten pilvaren. Op andere plaatsen vonden wij in het water *Chara globularis* var. *virgata* (in Duitsland gebruikt men het synoniem *Chara delicatula*) en *Nitella translucens*.

In de oever van een poel groeit *Carex x beckmanniana*, de bastaard van *C. rostrata* en *C. riparia*; een forse zegge met een vreemd bleek blauwgroen kleurtje.

Het beheer van het terrein is niet eenvoudig. In principe wil men het laten maaien en beweiden door lokale boeren. Deze zijn echter niet altijd goed te sturen, hebben soms te zwaar materieel en niet alle vee is geschikt voor beweiding van deze graslanden. Men heeft zelf (Forstamt) de beschikking over een lichte Alpentrekker voor het maaien, maar dan nog is de afvoer van het maaisel een probleem.

Ons tweede excursiepunt was de Kleine Dingdener heide (Naturschutzgebiet, 51 ha). Deze vochtige heide is sterk vergrast en ligt vol greppels en sloten. Enkele kleine stukken zien er prachtig uit. Zij zijn geplagd en worden door vrijwilligers bijgehouden: zij trekken de opslag van dennen en berken en maaien incidenteel. Dit zijn vrij droge Ericetums met *Gentiana pneumonanthe*, *Juncus squarrosus* en *Lycopodiella inundata*. Opvallend is het voorkomen van *Lycopodium clavatum*. Op enkele lage plekken ook *Drosera intermedia*, *Carex panicea*,

Rhynchospora fusca en *Eleocharis multicaulis*. Een plek met *Andromeda polifolia* en *Oxycoccus palustris* bleek te zijn aangeplant.

Tenslotte bezochten wij het kleine Naturschutzgebiet Hemmings Schlinke (4 ha). Dit is een geulvormige laagte op de rand van het terras. In een gemengd, droog bos ligt een geul van misschien 150 meter lang, bovenaan enkele meters breed, onderaan een meter of twintig. In de geul groeien pollen pijpestro, waartussen *Sphagnum cf. denticulatum*, beenbreek en moerasviooltje. Verder bramen, berken, vuilboom. Waar de laagte breder wordt, verdwijnt de beenbreek en komt er veldrus en waternavel in het veenmos. Een bijzonder plekje, dat verder niet beheerd wordt. Dit leidde tot discussies: trek die bomen en struiken eruit, kap een strook omliggend bos! Maar zou het gebied dan waardevoller zijn? Niet natuurlijker in elk geval!

Kortom, een mooi en rijk gebied vlak over de grens en een interessante kennismaking met het Duitse natuurbeheer.